

دوغ در، پوست درو

عادل اشکیوس
تصویرگر: مرتضی شادابی

مادر

این واژه احتمال دارد به معنای پدیدآورنده ما باشد؛ یعنی کسی که ما در آن به وجود آمده‌ایم. البته این واژه‌ها در همه جای ایران این گونه تلفظ نمی‌شوند. برای مثال کردها به مادر «دالگ» یا «دایگ»، به پدر «باؤگ» یا «باؤک»، به خواهر «خوشگ» یا «خوشگ»، به برادر «پرا» و به پسر «گر» می‌گویند. هم چنین در شمال ایران «ریکا» و «کیجا» به معنی پسر و دختر است.

پسر

این واژه، شاید چیزی مانند «پوست» بوده‌است و چون کارکنند پوست جانوران بر عهده پسران بوده آنان چنین نامیده شده‌اند. «پوستدر» برای سادگی تلفظ به «پسر» تبدیل شده‌است. در گویش تاتی اشتهارد هنوز به پسر «فور» و در سنگسر سمنان «پور» می‌گویند.

انسان‌ها نخستین کلمه‌ها را با تقلید از صداهای موجود در طبیعت اختراع کردند؛ مانند شُرْشُر که آدم را به یاد صدای آب می‌اندازد، یا قارقار، بعبعب، تق تق و ...

به مرور انسان از این توانایی خداداد برای برقراری ارتباط با هم‌نوعان خود استفاده کرد و به تدریج کلمه‌های بیشتری اختراع کرد. حتی امروزه با پیشرفت فناوری و اختراعات هر روز کلمات بسیاری ساخته می‌شوند؛ برای مثال با اختراع رایانه واژگان بسیاری پدید آمدند.

بیشتر کلمه‌هایی که امروز به کار می‌بریم، ابتدا طور دیگری تلفظ می‌شده‌اند و برخی سرگذشت جالبی دارند. در این جا ریشه چند واژه را بررسی می‌کنیم.

پدر

پسوند «در» در گُردی امروز هنوز به کار می‌رود؛ مانند «نان در» یعنی کسی که وظیفه نان‌آوری خانواده را بر عهده دارد. حرف «پ» در «پدر» به نظر می‌رسد از ریشه واژه «پاییدن» باشد. پدر به معنی پاینده؛ کسی که مراقب خانواده‌اش است و آنان را می‌پاید. پدر در اصل پایدر یا پادر بوده و جالب است که تلفظ «فادر» در انگلیسی بیشتر به «پادر» شبیه است تا تلفظ فارسی «پدر».

مرد و زن

مرد هم‌ریشه با واژه مرگ و مردن است. مرد بیش از زن به مرگ نزدیک است؛ زیرا بیرون از خانه و در جست‌وجوی برآوردن نیازهای خانواده است. اما زن ریشه در زادن و زندگی دارد.

دختر

«دوغ» در میان آریایی‌ها به معنی «شیر» بوده‌است. ریشه واژه دختر، «دوغ در» است، به معنی «شیردوش»؛ زیرا در ایران باستان کار اصلی او شیر دوشی بوده است.

۱۳

نوجوان

با

